

Prof. dr hab. Marek Bojarski
Wyższa Szkoła Prawa
We Wrocławiu

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Moniki Cendrowskiej pt.
*Zadania i pozycja prawna kuratora sądowego w toku wykonywania
kary ograniczenia wolności*
napisanej pod naukowym kierunkiem Pana dra. hab. Tomasza Kalisza
Wrocław 2021

A. Wybór tematu

Autorka dokonała właściwego doboru tematu ze względu na jego teoretyczną jak i praktyczną wagę. Zwykle się mówi, iż właściwie skonstruowany temat badawczy ma znaczący wpływ na wartość pracy. To twierdzenie sprawdza się w odniesieniu do podjętych przez Doktorantkę badań.

Autorka dokonując wyboru problematyki badawczej zwróciła uwagę, iż kara ograniczenia wolności jest istotnym narzędziem polityki kryminalnej, służącym pełniejszej indywidualizacji i racjonalizacji środków karnych. Ten punkt widzenia jest drogowskazem dla Doktorantki przy prowadzeniu rozważań dotyczących analizowanej problematyki. Autorka podkreśla, iż dobre funkcjonowanie sądowej służby kuratorskiej ma istotny wpływ na sprawną organizację wykonania kary ograniczenia wolności. W tym celu ustawodawca wzmocnił pozycje kuratora przekazując im określone obowiązki w zakresie organizacyjnym jak i nadzorczym.

Ta nowa regulacja, której celem jest osiągnięcie pełniejszej skuteczności kary ograniczenia wolności skłoniła Autorkę do podjęcia badań

na istotą wprowadzonych zmian. Powyższe jest nadrzędnym celem, który przyświeca Autorce i w związku z tym podjęcie badań w tym zakresie należy aprobować, a tym samym należy stwierdzić, że wybór takiego tematu rozprawy doktorskiej jest uzasadniony.

B. Metoda pracy

Przyjęty temat opracowania wymuszał na Doktorantce prezentację badanego materiału w ściśle określony sposób. W pierwszej kolejności Autorka skoncentrowała swoją uwagę na przedstawieniu metodyki pracy. Prowadzone przez Doktorantkę rozważania mają fundamentalne znaczenie dla całej rozprawy. Autorka prezentuje tutaj problemy badawcze, które zamierza zweryfikować w rozprawie. Stawiając sobie cel jakim jest rzetelność badań naukowych, posłużono się przy opracowaniu niniejszej dysertacji, w pierwszej kolejności metodą analizy historycznej. Ten zabieg miał na celu przybliżenie czytelnikowi ewolucji kurateli sądowej w Polsce, w szczególności na tle wprowadzonej w 1970 r. kary ograniczenia wolności.

W rozprawie dostrzegamy oparcie badań na metodzie dogmatycznej. W tym zakresie Autorka wnikliwie analizuje istotę kary ograniczenia wolności - prezentuje ją na tle innych kar ustawodawstwa karnego i to nie tylko w sferze przyjętych rozwiązań legislacyjnych, ale również w sferze praktycznego jej stosowania w praktyce wymiaru sprawiedliwości. W szczególności zwraca uwagę na możliwość modyfikowania jej treści w toku postępowania wykonawczego.

W pracy Autorka posługuje się również metodą badań empirycznych. Tę metodę Autorka zastosowała w odniesieniu do prezentacji obrazu wykonywania kary ograniczenia wolności w Polsce jako alternatywy kar krótkoterminowego pozbawienia wolności. Ta metoda posłużyła Doktorantce przy prezentacji wyników badań akt sądowych osób skazanych na karę ograniczenia wolności we Wrocławiu. Badania aktowe pozwoliły Doktorantce na przedstawienie informacji co do czynów które popełnili sprawcy skazani na karę ograniczenia wolności, charakterystyki tych sprawców. W oparciu o zgromadzone informacje, Autorka podjęła próbę

oceny skuteczności funkcjonowania i skuteczności wykonywania kary ograniczenia wolności.

Autorka nie ograniczyła się przy stosowaniu metody empirycznej tylko do badanie akt spraw, w których nastąpiły skazania na kare ograniczenia wolności. Zawarte w dysertacji badania dotyczą również samych kuratorów, co pozwoliło Autorce dokonać ogólnej ich charakterystyki, pod kątem widzenia przygotowania do pełnienia funkcji zawodowego kuratora sądowego. Zebrane informacje pokazały również dane o ilości spraw przez nich prowadzonych, jak i trudności powstające przy wykonywanych obowiązkach służbowych.

Dla osiągnięcia postawionych celów badawczych, oparcie się na przedstawionych metodach badawczych jest poprawne.

C. Układ pracy

Opracowany temat Autorka prezentuje w 5 rozdziałach dysertacji. W rozdziale pierwszym Doktorantka omawia instytucje kuratora sądowego, jej ewolucję oraz m.in. zadania, prawa i obowiązki kuratora sądowego. Rozdział pierwszy stanowi pewnego rodzaju wprowadzenie do zagadnienia ukazując ogólny zarys instytucji kuratora sądowego z jego podstawowymi regulacjami. Zawarte tutaj informacje są dużym przybliżeniem problemów prezentowanych w dalszych partiach dysertacji. Przedstawione w rozdziale pierwszym informacje są wyczerpujące i bardzo dokładne, a z drugiej strony są na tyle syntetyczne, że nie powodują zaciemnienia obrazu tej instytucji. Proporcje prezentowanych informacji są właściwe.

W rozdziale drugim Doktorantka skupia się na problematyce kary ograniczenia wolności jako podstawie do działań kuratora sądowego. Autorka poddaje analizie wiele aspektów kary ograniczenia wolności. Analizę rozpoczyna uwagami co do celów wykonania tej kary, by następnie skupić uwagę na problematyce rozpoczęcia wykonywania tej kary jak i miejsca jej wykonywania. Autorka dostrzega powstające problemy przy modyfikacji kary ograniczenia wolności w toku postępowania wykonawczego. Podjęte w tym rozdziale rozważania cechuje wnikliwość Autorki w dostrzeganiu wielu

aspektów kary ograniczenia wolności na etapie postępowania wykonawczego. Formułowane tutaj wnioski są wartościowe i są logiczną konsekwencją wcześniej poczynionych ustaleń.

W rozdziale trzecim Autorka zajmuje się ogólnymi problemami, które wynikają z obowiązków kuratora w odniesieniu do skazanych na karę ograniczenia wolności. Ten rozdział ma informacyjny charakter, w odróżnieniu od poprzedniego, cechującego się dużą zawartością merytoryczną.

Rozdział czwarty zawiera prezentację wyników badań dotyczących funkcjonowania kurateli sądowej w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Badania oparto o ankietę, którą wypełnili wszyscy kuratorzy zawodowi sądów wrocławskich II Zespołu Kuratorskiej Służby do Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieście, I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej dla Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych Sądu Rejonowego dla Wrocławia Fabrycznej, II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej dla Wykonywania Orzeczeń w Sprawach Karnych Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków co łącznie stanowi 39 kuratorów zawodowych wyżej wymienionych sądów. Dalej Doktorantka charakteryzuje uczestników ankiety i oceny ich pracy. Zebrany materiał jest wszechstronny. W dalszej kolejności prezentuje dane dotyczące konkretnych działań kuratorów na tle orzeczonych kar ograniczenia wolności. W tym zakresie zakres badań jest również wnikliwy, a nawet drobiazgowy.

Oceniając zebrany materiał w tej części dysertacji rodzi się wątpliwość czy na jego bazie można wyciągnąć ogólne wnioski co do funkcjonowania tej instytucji w praktyce. Obraz tej rzeczywistości oparty tylko na sądach jednego miasta nie upoważnia do formułowania ogólniejszych wniosków. Zdecydowanie większą wartość poznawczą otrzymalibyśmy gdyby Doktorantka przedstawiła badania z innego miasta o innej charakterystyce niż Wrocław. Dla przykładu z Zielonej Góry. Warto byłoby również do badań weryfikacyjnych zaprezentować wyniki badań z mniejszych sądów województwa dolnośląskiego, np. z Trzebnicy i mniejszego sądu z województwa lubuskiego np. w Świebodzinie. Omówienie wyników badań tak poszerzonej bazy badawczej zdecydowanie podniosłoby wartość pracy. Oparcie badań tylko na sądach wrocławskich nie przekonuje mnie, że ich

wyniki mają ogólny charakter i że na ich podstawie można formułować ogólne wnioski.

W rozdziale piątym Autorka prezentuje ciekawe informacje. Dotyczą one nie kuratorów sądowych wypełniających swoje obowiązki względem skazanych na karę ograniczenia wolności, ale samych skazanych na tę karę. Zawarte w tym rozdziale informacje dają całościowy obraz kurateli, a więc działań samych kuratorów jak i skazanych, których dotyczą działania kuratorów sądowych. Autorka prezentuje tutaj sylwetkę skazanych w świetle akt sądowych, przedstawia dalej wniosków kuratorów sądowych względem tych skazanych. Z treści tego rozdziału czytelnik dowiaduje się za jakie przestępstwa zostali sprawcy skazani na karę ograniczenia wolności i jaki ona stanowiła odsetek kar orzekanych w sądach, które zostały objęte badaniami. Zebrany w tym rozdziale materiał badawczy Autorka prezentuje w odrębnych tabelach za każdy rok. Brakuje mi tutaj jednak oceny dokonanej przez Doktorantkę tendencji wynikających z prezentowanych danych. Myślę, iż w rozprawie doktorskiej nie może zabraknąć sformułowanych szerszych ocen badanego zjawiska czy instytucji.

Rozprawę kończą uwagi reasumujące ustalenia Doktorantki. Autorka formułuje tezy, które wynikają z Jej ustaleń. Należy jednak zwrócić uwagę, iż wartość niektórych stawianych tez Niał jest różna. Z niektórych, moim zdaniem należało zrezygnować bowiem są one oczywiste.

W konkluzji Doktorantka formułuje ostrożne wnioski de lege ferenda. Twierdzi między innymi że przedstawione wyniki badań powinny stanowić impuls do namysłu polskiego ustawodawcy co do efektywnego stosowania instrumentów reakcji karnej związanych z karą ograniczenia wolności, a to wymaga, jak podkreśla Doktorantka, normatywnej i organizacyjnej zmiany pozycji sądowych kuratorów zawodowych. W związku z powyższym oczekiwałbym tego, iż w tym miejscu Autorka sformułuje precyzyjne propozycje zmian w aktualnym stanie prawnym.

D. Formalna strona opracowania

Praca napisana jest poprawnym i czytelnym językiem. Literatura i orzecznictwo są prawidłowo powoływane. Odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego czy do stanowiska doktryny prawa karnego, odczuwam czasem, brak wyraźnego stanowiska co do niektórych poruszanych kwestii, czy to aprobującego, czy krytycznego, a czasem brak precyzji wypowiedzi.

W części empirycznej prezentację zebranych informacji Autorka dokonuje w tabelach, które są czytelne, ich liczba jest duża, co pozwala na dobre i dogłębne poznanie prezentowanych badań. Autorka nie zawsze dokonuje wprowadzenia do prezentowanej tabeli. Kończąc podsumowanie danej tabeli nie informuje czytelnika jakie treści będą prezentowane w kolejnej tabeli i dlatego właśnie takie a nie inne informacje tam będą podane. Tak np. jest po podsumowaniu tabeli nr 4.29 dotyczącej oceny kary ograniczenia wolności przez kuratorów, po której następuje tabela nr 4.30 dotycząca obsady kuratorów we wrocławskich sądach. Związek treści obu tych tabel jest raczej luźny więc może należało przekonać czytelnika, że jest to uzasadniony zabieg. Ten sposób prezentacji materiału badawczego robi czasem wrażenie braku przemyślanego i uzasadnionego porządku przy tej prezentacji.

E. Konkluzja

Przedstawiona mi do zrecenzowania rozprawa doktorska Moniki Cendrowskiej pt. „Zadania i pozycja prawna kuratora sądowego w toku wykonywania kary ograniczenia wolności” nie jest jednorodna. W części poziom jest odpowiedni dla prac doktorskich, a w części poziom jest słabszy. Ostatecznie mogę stwierdzić, że tych słabszych elementów jest jednak zdecydowanie mniej. W sumie te zdecydowanie lepsze fragmenty rozprawy skłaniają mnie do wyrażenia ogólnie pozytywnej opinii o pracy. Zaprezentowana w pracy bibliografia jest bardzo bogata, a jej wykorzystanie jest prawidłowe.

Reasumując wyżej przedstawione uwagi uważam, że dysertacja Pani mgr Moniki Cendrowskiej stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie problemu badawczego.

Praca w pełni odpowiada wymaganiom określonym w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 ze zm.)

Oceniając rozprawę mogę stwierdzić, że kandydatka do uzyskania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk prawnych wykazała się ogólną wiedzą jak i umiejętnościami prowadzenia pracy naukowej i w związku z tym uważam, że przedstawiona mi do zrecenzowania praca może stanowić podstawę do dalszego procedowania w zakresie przewodu doktorskiego.

Wrocław, 18.05.2021

